

ECONOMIA MONDIALĂ REGIONALISM SI GLOBALIZARE

Dezvoltarea regionalizată a economiei mondiale nu a rămas în stadiul de proiect teoretic. În fiecare regiune geografică a lumii s-au constituit și funcționează numeroase organizații având caracteristici proprii și urmărind obiective complexe - politice, economice, sociale, militare etc.

În Europa - laborator al ideilor federalismului și paneuropenismului, generate de moștenirea culturală comună a locuitorilor și de imperativul evitării conflictelor și al accelerării dezvoltării economice, în octombrie 1948, s-au pus bazele Mișcării europene, organizație permanentă, neguvernamentală, având drept obiectiv promovarea ideii unificării europene.

În 1948, s-a constituit Organizația Europeană de Cooperare Economică (OECE), cu scopul imediat de a asigura administrarea riguroasă a ajutorului american acordat țărilor vest-europene în cadrul „Planului Marshall” și pentru „dezvoltarea unui regim multilateral de schimburi viabile și echilibrate”. Din 1961, locul OECE este luat de OCDE - Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, incluzând țări și din alte regiuni ale lumii, formă instituțională largă de cooperare a țărilor dezvoltate economic. În cadrul său au loc dezbateri privind elaborarea strategiei dezvoltării economice și a căilor de rezolvare a unor probleme dificile. În cadrul OECE, în 1950, s-a constituit Uniunea Europeană de Plăți (UEO) în vederea realizării „echilibrului general al plăților între toate statele membre”. În 1951 s-a creat prima organizație economică cu caracter integrationist - Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO), care își propunea să unească eforturile țărilor membre pentru scoaterea din criză a industriei carbonifere și siderurgice și crearea unei „piete comune” pentru aceste industrii. Această organizație a inaugurat procesul integrării economice europene care s-a derulat de-a lungul ultimei jumătăți de secol, ilustrat semnificativ de construirea și funcționarea Comunității Economice Europene (CEE), devenită, din 1992, Uniunea Europeană (UE). În 1960, unele țări membre ale OECE au creat Asociația Europeană a Liberului Schimb (AELS) în scopul stabilirii unei zone de comerț liber pentru produsele industriale, prin desființarea restricțiilor cantitative și vamale la importul din țările membre. Negocierile dintre CEE și AELS au condus, în 1992, la crearea Spațiului Economic European (EEA), reprezentând o zonă de comerț liber, incluzând și serviciile și asigurând mobilitatea factorilor de producție - munca și capitalurile.

În Europa Centrală și de Est, în perioada 1949-1991, a funcționat Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (CAER) cu participarea a 10 țări, urmărind dezvoltarea colaborării și cooperării economice reciproce.

Fostele republici ale Uniunii Sovietice au constituit Comunitatea Statelor Independente (CIS), inaugurată în 1991 prin Acordul de la Minsk, semnat de Rusia, Ucraina și Belarus, la care participă în prezent 12 foste republici sovietice. Într-o listă a Tratatului de constituire a CIS se menționează drept domenii în care un acord între republici este necesar - instituțiile comune, armonizarea legislației economice, banca comună pentru relații externe, dezvoltarea regională, mișcarea capitalurilor ș.a. În 1993, Polonia, Ungaria, Cehia și Slovacia au semnat Acordul Central European de Comerț Liber (CEFTA), cunoscut drept Acordul de la Visegrad. Ulterior, la Acord au aderat Slovenia (1995), România (1997); obiectivele sale sunt liberalizarea totală a schimburilor

reciproce de produse industriale si unele produse agricole prelucrate, promovarea cooperării în domeniile energiei, infrastructurii. Ideea europeană s-a materializat si prin crearea unor organizatii si organisme cu un pronuntat caracter politic si militar.

În America de Nord, în 1989, între Statele Unite si Canada s-a încheiat un acord privind crearea unei Zone de Comert Liber, care, de fapt, reflecta stadiul avansat al liberalizării miscării mărfurilor, serviciile si investitiilor între companiile comerciale din cele două țări. Acesta a constituit fundamentul unui nou Acord de Comert Liber Nord-American, intrat în vigoare la 1 ianuarie 1994. Este cea mai mare zonă de comert liber din lume, cu o populatie de peste 385 de milioane de locuitori, cuprinzând, alături de SUA si Canada, țări dezvoltate economic, si Mexicul, țară în curs de dezvoltare. Obiectivele urmărite sunt: înlăturarea barierele comerciale si acordarea unei protectii legale adecvate pentru comert, multiplicarea oportunităților pentru investitii, introducerea unui mecanism adecvat de arbitraj, promovarea cooperării trilaterale si multilaterale.

În America Latină, în 1960 s-a constituit Asociatia Latino-Americană a Liberului Schimb (ALAI), transformată în 1980 în Asociatia Latino-Americană de Integreare (ALADI). Obiectivele urmărite sunt: liberalizarea comertului reciproc si armonizarea politicilor comerciale, asigurarea unei specializări intersectoriale rationale, stimularea dezvoltării industriale.

Piata Comună Centro - Americană a început să functioneze din 1961, având 5 țări membre. Obiectivul său îl constituie eliminarea obstacolelor din calea miscării libere a persoanelor, bunurilor, serviciilor si capitalurilor, introducerea unui tarif vamal comun centroamerican de import-export, armonizarea politicilor economice, fiscale, tehnologice, de credit etc.

Grupul Andin, constituit de către 5 țări, a început să functioneze din octombrie 1969. Obiectivele urmărite sunt: promovarea unei dezvoltări armonioase si echilibrate a țărilor membre; accelerarea creșterii economice si generarea de locuri de muncă; stimularea procesului de integrare economică a țărilor latino-americanca. Piata comună a Sudului (MERCOSUR), formată din patru țări, a început să functioneze din noiembrie 1991, având ca obiectiv strategic accelerarea procesului dezvoltării economice în conditii de justitie socială prin integrarea statelor membre. În acest scop se are în vedere stabilirea unui sistem de miscate liberă a factorilor de productie între țările membre, aplicarea unui tarif vamal extern comun, coordonarea politicilor macroeconomice si sectoriale în domeniile industriei, agriculturii, comertului exterior, serviciilor, transporturilor si telecomunicatiilor, monetar si vamal.

Piata comună a Caraibelor (CARICOM), constituită din 14 țări, după modelul AELS, si-a început activitatea în 1973, continuând si aprofundând cooperarea reciprocă, realizată de țările din zonă în cadrul Asociatiei Caraibiene de Comert Liber (CARIFA), înfiintată în 1960. Obiectivele urmărite se referă la promovarea unei largi înțelegeri între țările membre prin integrarea lor economică, aprofundarea cooperării în sectoare specifice ca: transporturile, telecomunicatiile, energia, mediul, sănătatea, educatia si cultura. Unele dintre statele membre ale acestei organizatii au înfiintat, în 1981, o nouă structură: Organizatia Statelor Caraibiene Estice, în scopul promovării cooperării reciproce, al întăririi unității si solidarității si apărării suveranității, integrității teritoriale, promovării integrării economice prin intermediul CARICOMarmonizării politicii externe a statelor membre. Africa se remarcă, de asemenea, printr-un viguros proces de creare a unor entități având obiective diverse la nivel subregional si regional.

Comunitatea Economică Africană, (AEC), cuprinzând majoritatea statelor africane (50), și a început activitatea în 1994, fiind pregătită de îndelungate dezbateri care s-au desfășurat sub auspiciile Organizației Unității Africane. Obiectivele urmărite se referă la: promovarea dezvoltării economice, sociale și culturale, a unei dezvoltări endogene, autosustinute; stabilirea la scară continentală a unui cadru favorabil pentru mobilizarea și valorificarea resurselor umane și materiale pentru a realiza o dezvoltare autosustinută; stimularea integrării economice a țărilor continentului; coordonarea și armonizarea politicilor promovate de comunitățile economice în vederea stabilirii graduale a unei comunități continentale.

Obiective asemănătoare urmăresc și celelalte organizații subregionale africane: Uniunea Magrebului Arab (UMA) cinci țări membre, data începerii funcționării iulie 1989; Comunitatea Economică a Statelor Vest-Africane (ECOWAS) 16 țări membre; înființată în mai 1975; Uniunea Râului Mano (MRU), membri trei țări, înființată în octombrie 1973; Comunitatea Economică a Statelor Central-Africane (ECCAS), nouă țări membre, intrată în funcțiune în octombrie 1983; Uniunea Economică și Monetară Central-Africană (UDEAC) – șase țări membre, intrată în acțiune în ianuarie 1966; Comunitatea Economică a Țărilor Marilor Lacuri (CEPGL) trei țări membre, intrată în funcțiune în aprilie 1977; Piața Comună a Africii de Sud-Est, înființată în decembrie 1981, înlocuită în decembrie 1994 de către Asociația de Comerț Preferențial (PTA), având douăzeci și două de țări membre; Comunitatea Sud-Africană pentru Dezvoltare (SADAC), înființată în august 1992 de către 11 țări.

Țările din Asia au constituit, la rândul lor, o multitudine de organizații de cooperare și integrare: Consiliul de Cooperare a Statelor Arabe din Golf (CCC), înființat în 1981 de către șase state. Pentru întărirea relațiilor între țările membre, Consiliul își propune să faciliteze stabilirea de reglementări comune în domeniile comerțului, vămilor, comunicațiilor, educației și culturii, cercetării științifice, încurajarea cooperării întreprinzătorilor privați.

Organizația de Cooperare Economică (ECO), înființată, în ianuarie 1991, de către zece țări, are drept obiective: transformarea comerțului reciproc într-o componentă majoră a comerțului lor total prin reducerea până la eliminarea totală a restricțiilor tarifare și netarifare; imaginarea unui sistem uniform de proceduri vamale; implicarea crescândă a sectorului privat în exploatarea potențialului comercial intraregional. Acordul de la Bangkok, semnat de cinci țări și intrat în funcțiune în iulie 1975, își propune să faciliteze dezvoltarea comerțului între țările membre prin adoptarea de măsuri de liberalizare comercială reciproc avantajoase.

Asociația Sud Asiatică pentru Cooperare Regională (SAARC) s-a constituit în 1985, de către șapte țări; își propune să promoveze colaborarea activă în domeniile economic, social, cultural, tehnic, și științific în vederea întăririi bizuirii pe forțele proprii colective ale popoarelor.

Asociația Națiunilor din Asia de Sud - Est (ASEAN), înființată, în 1967, de către șase țări, urmărește: dezvoltarea economică, socială și culturală a regiunii, adâncirea cooperării în dezvoltarea agriculturii, industriei, comerțului, transporturilor și comunicațiilor în vederea ridicării nivelului de viață al locuitorilor lor.

Forumul Pacificului de Sud (FORUM), constituit de către 16 țări în august 1971, și-a propus să contribuie la dezvoltarea cooperării în domeniile economic, comercial, al cercetării științifice, al mediului și pregătirii pentru combaterea dezastrelor, al energiei, comunicațiilor, aviației civile, turismului, pescuitului etc.

Apariția și funcționarea unei multitudini de organizații la nivel regional și subregional arată că regionalismul este, în prezent, o importantă trăsătură a dezvoltării relațiilor economice dintre diferite grupuri de state: dintre țările dezvoltate; dintre țările în curs de dezvoltare; în același timp, cooperarea și integrarea economică regională crescândă devin piatra de temelie a deplinei integrări a economiilor regionale în economia globală. Direcțiile către această finalitate sunt pe deplin conturate și ele rezidă în liberalizarea comerțului, schimbul de experiență în problemele dezvoltării, sprijinul și asistența reciprocă, cooperarea de afaceri între firme, cooperarea în probleme monetare și financiare etc. Evoluția spre mondialism și globalizare este certificată și de constituirea unor organizații interregionale, așa cum este Forumul de Cooperare Economică Asia-Pacific (APEC), creat în 1989 de către 12 țări. Forța APEC este în prezent impresionantă: țările membre detin 55 % din PIB-ul mondial, iar populația sa reprezintă aproape 40 % din cea mondială. Scopul final al organizației este realizarea unui comerț liber care să faciliteze valorificarea potențialului economiei regiunii, să stimuleze investițiile de capital, contribuind la crearea unei autentice Comunități Economice Asia - Pacific.

INTEGRAREA ECONOMICĂ

Cele mai multe dintre organizațiile regionale examinate își propun să realizeze integrarea economică a țărilor membre.

- Conceptul de integrare economică

Notiunea de „integrare” provine de la latinescul *integre integratio*, care înseamnă a pune la un loc, a reuni mai multe părți într-un tot unitar, clementele reunite devenind părți organice ale întregului. Etimologia cuvântului conduce, asadar, la înțelegerea integrării drept „combinare a partiiilor într-un întreg”, „intrarea acestor părți într-un ansamblu”. Jan Tinbergen definește integrarea drept crearea unei structuri optime a economiei internaționale pe calea înlăturării barierelor artificiale din schimburile comerciale. În Enciclopedia Franceză, P. Racine afirmă că „natiunea nu mai oferă economiei moderne un cadru suficient de creștere.

Numai în marile spații se poate folosi pe deplin capacitatea de producție, căreia progresul tehnic îi mărește cu fiecare zi limitele”. În aceeași optică, un alt economist francez definește integrarea economică ca reprezentând „realizarea unei unificări complete între economii naționale mai înainte distincte. Prin aceasta înțelegând nu numai o unificare vamală, dar, de asemenea, o liberalizare a tuturor operațiilor comerciale sau financiare, astfel încât posibilitățile de inițiativă, în ansamblul teritoriului, să fie pentru fiecare de competența țărilor în cauză identice cu cele care existau anterior în fiecare teritoriu”. Suprimarea discriminărilor între unitățile economice aparținând țărilor participante, generată de absența oricăror discriminări între economiile naționale ale țărilor respective, în ansamblul lor, este apreciată de economistul nord-american B. Balassa ca reprezentând conținutul principal al integrării economice.

Integrarea reprezintă, asadar, un proces contemporan complex de evoluție a economiei mondiale, bazat pe o treaptă calitativ superioară a interdependentelor dintre

economiile nationale, concretizat în crearea unor entități economice comune, spatii vaste în care se asigură miscarea liberă a mărfurilor, capitalurilor și persoanelor prin unificarea politicilor vamale, economice, financiar-monetare, orientate spre realizarea unei uniuni economice și politice a statelor membre.

Fiind un proces istoric complex de remodelare a fizionomiei economiei mondiale, telul final al integrării uniunea economică și politică - poate fi atins treptat prin parcurgerea graduală a mai multor stadii (etape): Zona de comerț liber reprezintă treapta inițială spre integrare. În acest stadiu, țările implicate în crearea sa înlătură barierele comerciale între ele, menținându-și, însă, tariful vamal propriu în comerțul cu țările terțe. În aceste condiții, impozitarea aceluiași produs este diferită de la o țară la alta, iar mărfurile care pot circula fără taxe vamale se nominalizează pe baza conceptului de „origine”. Pe baza acestuia, beneficiază de liberă circulație doar mărfurile produse în cadrul „zonei”. Uniunea vamală reprezintă acel stadiu (treaptă) a procesului integrării în care țările participante asociază la măsura înlăturării barierelor din comerțul reciproc și stabilirea unui tarif vamal comun față de toate celelalte țări.

Piata comună este acel stadiu al integrării în care se realizează, în plus față de existența unei uniuni vamale, libera circulație a factorilor de producție-bunuri, servicii, capitaluri, forță de muncă între țările membre. Uniunea economică suplimentează și consolidează măsurile pieței comune prin armonizarea politicilor economice nationale, fiscale, sociale, monetare, în vederea înlăturării distorsiunilor pe care le pot induce în sistem disparitățile acestor politici. Uniunea politică este stadiul superior al integrării, caracterizat prin promovarea unei politici externe și de securitate unice.

• Cauzele integrării economice

Ideile integrării economice au început să dobândească contururi practice în Europa în anii imediat următori celui de-al doilea război mondial. Tendințele integrationiste au fost alimentate de năzuința popoarelor de a evita în viitor ororile unor mari distrugerii de vieți omenești și de a fructifica în beneficiul lor oportunitățile promițătoare ale noii revoluții tehnico-stiințifice, ale cărei rezultate se acumulau cu repeziciune. În aceste condiții, limitele nationale ale dezvoltării economice au început să devină înguste: restricțiile comerciale la import și export și cele referitoare la circulația mărfurilor și capitalurilor au început să obstrucționeze realizarea efectelor benefice ale adâncirii obiective a interdependentelor la nivel subregional, regional și intercontinental. În esență. Principalele cauze ale integrării sunt:

1. Apariția și adâncirea contradicției dintre posibilitățile de sporire a producției și capacitatea restrânsă de absorbție a pietelor nationale. La nivelul țărilor dezvoltate, adâncirea acestei contradicții s-a datorat refacerii rapide, pe noi baze tehnologice, a potențialului productiv al acestor țări, care se lovea de potențialul îngust al pietelor nationale. În țările în curs de dezvoltare, această contradicție se manifesta între abundența factorilor de producție disponibili, atât naturali, dar mai ales umani, ca urmare a declanșării „exploziei demografice” și capacității reduse de valorificare a resurselor existente.

2. Necesitatea valorificării optime a potențialului de care dispune capitalul prin asigurarea unui spațiu adecvat de plasament, apt de a oferi oportunități superioare pentru sporirea beneficiilor. În economiile dezvoltate, dimensiunile superioare ale capitalurilor nationale ca rezultat al concentrării și centralizării, al fuziunilor neîntrerupte dintre firme impuneau

cu necesitate reamenajarea spațiului lor de mișcare, înlăturarea restricțiilor din calea mișcării lor nestingherite. În țările în curs de dezvoltare, contradicția ia forma incapacității pietelor naționale de capital de a finanța corespunzător proiectele de dezvoltare, fapt ce impune unificarea la scară regională a surselor de finanțare și, totodată, sporirea atractivității pieței unificate pentru plasamente din partea capitalului străin.

3. Interesele agenților economici dintr-o regiune geografică dată de a se apăra cu forțe comune de amenințările concurenților internaționali mai puternici și de a spori eficiența relațiilor economice reciproce. La nivelul Europei occidentale, fiecare țară luată individual era prea slabă pentru a face față concurenței capitalurilor și mărfurilor provenite din SUA și Japonia prin propriile sale piețe și prin cele ale regiunii în ansamblu. Realizarea unei comunități a economiilor europene era singura modalitate de apărare și promovare a intereselor proprii.

4. Constituirea marilor firme internaționale, a Companiilor transnaționale, potențialul lor tehnologic și productiv imens, eforturile continue de optimizare la nivel superior a „dimensiunilor de scară” ale afacerilor lor toate acestea constituie un factor peren de unificare economică a lumii, întâi la nivel subregional și regional ca trepte necesare în procesul a cărui finalitate este crearea unei economii mondiale unice. Integrarea este vehiculul către această țintă.

- Evoluția integrării economice europene; fundamente juridice și instituționale Exemplul clasic de concepere și de realizare în practică a integrării economice îl constituie, în prezent, Uniunea Europeană. De-a lungul ultimei jumătăți a secolului, al XX-lea, țările Europei occidentale, actualmente membre ale Uniunii, au elaborat fundamentul juridic, cadrul instituțional și politicile a căror aplicare a dus la crearea și funcționarea noii entități europene.

Actul inaugural al edificiului legislativ al Uniunii Europene l-a constituit Tratatul de la Paris, semnat de șase țări vest-europene, în aprilie 1951, prin care se înființa Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO). Organizația avea drept obiectiv scoaterea din criză a industriei carbonifere și siderurgice, crearea pentru aceste industrii a unei „piețe comune” în scopul lichidării stocurilor acumulate. Tratatul institua o „Înaltă Autoritate”, care gestiona realizarea obiectivului organizației, instituție cu caracter supranational. Organizația reprezenta, în viziunea inițiatorilor săi, „fermentul unei comunități mai largi și mai profunde”.

Tratatul de la Roma, semnat de către țările membre ale CECO, în martie 1957, prevedea crearea Comunității Economice Europene (CEE), cunoscută sub denumirea de Piața Comună. A fost semnat, în același timp, Tratatul cu privire la crearea Comunității Europene a Energiei Atomice (EURATOM), care își propunea coordonarea politicii celor șase țări membre și crearea unei piețe comune pentru materialele și echipamentele nucleare.

MONDIALIZAREA ACTIVITĂȚILOR ECONOMICE

Regionalismul este doar o fatetă și, concomitent, un factor propulsor al unui alt proces fundamental care are loc în lumea contemporană – cel al globalizării (mondializării) activităților economice. Aflat încă într-o fază incipientă, acest proces tinde să spargă frontierele dintre blocurile regionale, dintre economiile naționale ale statelor lumii, prefigurând o posibilă realitate a mileniului următor - formarea unei economii mondiale

unice, cu toate consecințele de ordin politic, social, demografic, umanitar și de altă natură care decurg de aici.

Formularea conceptului de mondializare (globalizare) a activităților economice și orientarea către aplicarea preceptelor sale în structurarea relațiilor economice internaționale aparțin unor prestigioase forumuri naționale și internaționale de dezbateri și acțiune: Consiliul pentru Relații Externe din SUA, grupul Bilderberg, Comisia trilaterală, Fondul Monetar Internațional, Organizația Mondială a Comerțului etc.

Mondializarea (globalizarea) activităților economice ar putea fi definită ca un proces care, ajuns în faza sa finală, ar însemna administrarea lumii de către forțe transnaționale, ca pe o unitate economică integrată.

În actualul stadiu, mondializarea reprezintă integrarea progresivă a economiilor naționale în economia mondială prin liberalizarea crescândă a circulației factorilor de producție - informații, capitaluri, persoane -, a mărfurilor și tehnologiilor, prin sporirea ponderii producției internaționale integrate în produsul mondial, prin sistemul global, interdependent de funcționare a piețelor, prin amplificarea rolului cooperării internaționale în elaborarea politicilor economice și aplicarea lor în practica economică. Forțele motrice ale mondializării activităților economice sunt: progresul tehnic; politicile de liberalizare, de deschidere a piețelor și de eliminare a obstacolelor care îngreunează desfășurarea afacerilor; internaționalizarea activității companiilor, dezvoltarea unei rețele interconectate de activități productive, comerciale, financiar-bancare, valutare în întreaga lume.

CREȘTERE ȘI DEZVOLTARE ÎN ECONOMIA MONDIALĂ

- Creșterea economiei mondiale

Creșterea este o trăsătură definitorie a secolului al XX-lea, un principiu organizatoric coagulant de facto pentru societățile moderne. Ea se manifestă în domenii multiple: în cel demografic și al speranței de viață, în cel cultural -informațional și în economic. Aprofundarea analizei dinamicii creșterii economice poate evidenția, însă, și unele inegalități ale acestui proces.

- Orientarea către dezvoltarea durabilă a economiei mondiale Dezvoltarea durabilă sau ecodesvoltarea reprezintă o nouă strategie de dezvoltare economico-socială, care are drept scop îmbunătățirea calității vieții și protejarea naturii.

Dezvoltarea durabilă impune realizarea unei revoluții în domeniul materialelor. Conținutul acesteia va consta în reduceri drastice la toate tipurile de materiale prin diminuarea intensității în materiale a tuturor produselor, economisirea și reciclarea materialelor, trecerea de la comercializarea materialelor la comercializarea serviciilor. Companiile ar putea obține profit nu prin vânzarea bunurilor (de pildă, mașini de spălat on automobile), ci a serviciilor pe care în prezent le asigură aceste bunuri.

- Orientarea către dezvoltarea durabilă a economiei mondiale Dezvoltarea durabilă sau ecodesvoltarea reprezintă o nouă strategie de dezvoltare economico-socială, care are drept scop îmbunătățirea calității vieții și protejarea naturii. O dezvoltare economică este durabilă dacă respectă principiile durabilității, care își au obârșia în știința ecologiei.

„Într-o economic durabilă, captura piscicolă nu depășește producția durabilă a zonelor de pescuit, cantitatea de apă pompată din acvifere nu depășește capacitatea de încărcare a acestora, eroziunea solului nu depășește ritmul natural de formare a unui nou sol, numărul copacilor tăiați nu depășește pe cel al arborilor plantați, iar emisiile de carbon nu depășesc capacitatea naturii de a fixa bioxidul de carbon.

Dezvoltarea durabilă impune realizarea unei revoluții în domeniul materialelor. Conținutul acestora va consta în reduceri drastice la toate tipurile de materiale prin diminuarea intensității în materiale a tuturor produselor, economisirea și reciclarea materialelor, trecerea de la comercializarea materialelor la comercializarea serviciilor. Companiile ar putea obține profit nu prin vânzarea bunurilor (de pildă, mașini de spălat ori automobile), ci a serviciilor pe care în prezent le asigură aceste bunuri. O problemă-cheie a dezvoltării durabile este realizarea echilibrului între oameni și hrană. Aceasta presupune, în primul rând, dobândirea siguranței că, pretutindeni, cuplurile au acces la planificarea familială. În al doilea rând, sunt necesare inițiative fundamentale în ce privește hrana. În societățile bogate sunt necesare programe nutriționale care să descurajeze pe obezi în ce privește consumul exagerat de carne și grăsimi animale. În condițiile deteriorării pășunilor și zonelor de pescuit oceanic, sporirea hranei se poate obține prin creșterea conversiei relative a furajelor. În timp ce 1 kg de carne suplimentară „în viu” la animale necesită 7 kg de cereale, în cazul păsărilor, solicită mai puțin de 2 kg. Putinătatea apei este o barieră esențială în calea sporirii producției de hrană. Această barieră ar putea, cel puțin parțial, să fie învinsă prin folosirea de tehnologii mai eficiente de irigare și prin trecerea la materii prime alimentare mai adecvate sub acest aspect. Nevoia de pace pentru supraviețuirea omenirii este premisa obligatorie a realizării dezvoltării durabile. Pentru ca în secolul al XXI-lea să se atenueze probabilitatea unor hărțuiri și războaie fără sfârșit, guvernele trebuie să urmărească demilitarizarea, prevenirea conflictelor, edificarea, la nivel global, a unor instituții și mecanisme mai eficiente și o recalibrare esențială a investițiilor pe securitate. Realizarea unei dezvoltări durabile necesită, deopotrivă, coeziune în interiorul societăților și la nivel global. Aceasta este influențată de distribuția avuției. Într-o lume cu resurse limitate este inacceptabilă adâncirea discrepantei dintre bogați și săraci. Trebuie asigurat dreptul tuturor oamenilor la o viață decentă.

ROMÂNIA ÎN ECONOMIA MONDIALĂ

Locul României în economia mondială Constituția însăși a complexului economic național românesc, caracterizat prin piața națională unitară, prin structuri economice cât de cât omogene, compatibile cu cele ale protagoniștilor economiei mondiale, a înregistrat o întârziere multiseculară dacă avem în vedere momentele constituirii statelor unitare în Europa, în urma revoluțiilor democratice care au pus capăt feudalismului și au facilitat declanșarea și mersul accelerat al civilizației industriale. Această întârziere a făcut ca istoria economică modernă și contemporană să înregistreze permanent existența unor considerabile decalaje economice între România și majoritatea țărilor europene, precum și față de țările dezvoltate din alte regiuni ale lumii.

- Decalaje de potențial economic

Dimensiunile absolute ale produsului intern brut situează, de asemenea, România între țările cu potențial mijlociu spre mic: 59 de țări (din cele 131 considerate) detin un PIB global mai mare decât cel al României, iar 73 de țări se situează, sub aspectul volumului absolut al acestui indicator, în urma României. Volumul importurilor și exporturilor ilustrează, în egală măsură, potențialul modest detinut de România în economia contemporană. Deteriorarea dramatică a potențialului României în lumea contemporană reprezintă sfidarea fundamentală la adresa existenței de sine stătătoare a poporului și statului român. Din cele 15 țări europene prezentate, România este a noua sub aspectul ponderii detinute în suprafața terestră a globului, pe locul al șaptelea în ce privește ponderea în populația mondială, pe locul al paisprezecelea în ierarhia ponderilor detinute în produsul brut mondial, pe locul al treisprezecelea în domeniul exporturilor și importurilor mondiale.

- Decalaje ale nivelului dezvoltării economice Cum se știe, nivelul dezvoltării economice exprimă gradul de valorificare a potențialului economic, eficiența utilizării factorilor de producție, determinate de calitatea aparatului de producție, de performanțele realizate în folosirea capitalului fizic și uman, de calitatea structurilor și infrastructurilor economice, politice, sociale, instituționale, manageriale etc. Aceste caracteristici sunt exprimate statistic, într-un mod sintetic, de către asemenea indicatori macroeconomici cum sunt produsul intern brut pe locuitor (PIB/locuitor), PIB pe unitatea de energie utilizată, productivitatea muncii (valoarea adăugată pe locuitor) din industrie și agricultură etc.

- Decalaje de structură a economiei

În prezent, structura de ramură a economiei naționale a României este rămasă în urma structurilor sectoriale ale mediei țărilor în curs de dezvoltare, precum și a structurilor sectoriale ale ansamblului țărilor lumii. Față de structurile de ramură ale țărilor dezvoltate (inclusiv cele ale UE), structura sectorială a economiei românești este cu peste 20 de ani rămasă în urmă. Această disonanță față de parametrii structurali predominanți în economia mondială contemporană poate explica multe dintre contraperformanțele economiei românești, marile dezechilibre care o caracterizează, în prezent.

Eficiența relațiilor economice externe

Eficiența relațiilor economice externe este ilustrată, de asemenea, de dinamica și de structura lor. Termenul de structură are, și în acest caz, mai multe semnificații. Dacă se aplică la comerțul cu mărfuri și servicii, el definește, înainte de toate, raportul dintre exporturi și importuri. Privit din punct de vedere al impactului asupra creșterii economice echilibrate, acest raport este esențial; devansarea pe termen lung a importurilor de către exporturi este proba nivelului ridicat de competitivitate a economiei, premisa sporirii rezervelor valutare ale țării, a creșterii bonității și credibilității sale internaționale.

Dimpotrivă, o balanță comercială cronic dezechilibrată reprezintă un obstacol în calea dezvoltării, diminuând sursele investițiilor, sporind „riscul de țară” și scumpind creditul extern, creând astfel premisele colapsului financiar. Dinamica și structura comerțului exterior

- Indicatori ai rentabilității comerțului exterior

Măsurarea rentabilității exporturilor și importurilor se realizează prin intermediul unor indicatori specifici, aplicați deopotrivă la nivel micro, mezo și macroeconomic.

Rentabilitatea exporturilor se exprimă prin intermediul cursului de revenire la export, calculat ca raport între cheltuielile interne evaluate în monedă națională pentru

producerea mărfii, pregătirea ei pentru export și transportul până la graniță, și cantitatea de valută ce se obține din vânzarea mărfii.

$$C_{re} = (P_i + C_c) / P_{e(v)}, \text{ unde:}$$

C_{re} = curs de revenire la export;

P_i = prețul intern al mărfii;

C_c = cheltuieli de circulație până la graniță, franco mijloc de transport (FOB) $P_{e(v)}$ = pretul extern în valută. Exprimând cheltuielile interne cu care se obține o unitate de valută, cu cât raportul respectiv este mai mic (cu cât se plătește mai puțin pentru o unitate valutară), cu atât exportul este mai eficient.

În cazul importului, se calculează și cursul de revenire la import, adică:

$$C_{ri} = (P_i - T_i) / P_{e(v)}, \text{ unde:}$$

C_{ri} = curs de revenire la import;

T_i = taxe de import.

Cu cât încasările în lei obținute din vânzarea mărfurilor importate sunt mai mari, cu atât importul este mai eficient.

Etalonul de apreciere a semnificației cursului de revenire îl constituie cursul de schimb (valutar). Operațiunea de export va fi eficientă dacă cursul de revenire la export este mai mic, sau cel mult egal, cu cursul de schimb (C_s) ($C_{re} < C_s$). În cazul importului, operațiunea este eficientă în cazul când cursul de revenire la import este cel puțin egal sau mai mare decât cursul de schimb ($C_{ri} > C_s$). Pentru a juca rolul de etalon real pentru aprecierea rentabilității comerțului exterior prin intermediul cursului de revenire, însuși cursul de schimb trebuie să fie exprimat în valori reale.

Așa cum se știe, cursul de schimb (valutar) reprezintă numărul de unități monetare naționale ce revin la unitatea de valută. Dinamica înregistrată de acest curs într-o perioadă dată se măsoară prin indicele cursului nominal (I_{cn}), care se determină prin raportarea cursului nominal din perioada curentă (C_{n1}) la cursul de schimb nominal din perioada de bază (C_{n0}).

Cursul de schimb nominal poate fi deformat ca etalon de apreciere a rentabilității comerțului exterior datorită devalorizării monedei naționale în intervalul dintre perioada curentă și cea de bază. De aceea se impune calculul cursului de schimb real, singurul care poate servi ca etalon al rentabilității.

Cursul de schimb real (C_r), într-o perioadă dată, rezultă din raportarea cursului nominal din perioada dată (t) la indicele pretului din aceeași perioadă (I_{pt}), adică:

$$C_r = C_{nt} / I_{pt}, \text{ în care:}$$

C_{nt} = curs nominal în perioada t ;

I_{pt} = indicele prețului în perioada t .

Dacă $C_{rt} > C_{n0}$, cursul de schimb etalon înregistrează o depreciere reală în perioada respectivă. Dacă $C_{rt} < C_{n0}$, cursul de schimb a fost apreciat. Deprecierea sau aprecierea (r) rezultă din relația $r = I_{cr} - 1$.

Rentabilitatea de ansamblu a comerțului exterior poate fi evaluată și prin calculul Raportului de schimb (TT - Terms of Trade), care reprezintă un raport între indicele prețurilor de export (Ipe) și indicele prețurilor de import (Ipi), adică $TT = (Ipe/Ipi) \times 100$. Raportul de schimb este favorabil dacă TT este supraunitar.

Variabilele luate în calculul cursului de revenire ale exportului și importului, ale cursului de schimb (valutar) și ale raportului de schimb exprimă direct ori sugerează factorii care condiționează eficiența comerțului exterior. Între aceștia, randamentul factorilor de producție, care determină mărimea cheltuielilor de producție și raportul dintre valoarea națională și valoarea internțională, este hotărâtor: cu cât prima este mai mică în raport cu cea de-a doua, cu atât sporesc posibilitățile sporirii eficienței exportului și a contribuției sale la stimularea creșterii economice. În același sens influențează: sporirea ponderii valorii adăugate în fiecare produs ori serviciu exportat; ridicarea calității produselor și serviciilor exportate; perfecționarea activității de comercializare ș.a.